

УДК 811.161.2'243:81'33

КОРПУСНІ ТА ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЧИННИКИ РОЗПОДІЛУ ДІЄСЛІВ ЗОРОВОГО СПРИЙНЯТТЯ ЗА РІВНЯМИ ВОЛОДІННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ЯК ІНОЗЕМНІЙ

Ірина Прожогіна

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра української філології для іноземних громадян
бульвар Тараса Шевченка, 14, кімн. 61, 01030, Київ, Україна
тел.: 044 239 34 39
ел.пошта: i.prozhohina@knu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3072-7804>*

У статті досліджено корпусні та лінгводидактичні чинники рівневого розподілу дієслів зорового сприйняття в курсі української мови як іноземної. Матеріалом дослідження слугували дані Генерального регіонально анотованого корпусу української мови (ГРАК) та сучасні навчальні й навчально-методичні матеріали з УМІ, зокрема підручники та посібники для різних рівнів і цифрова платформа української лексики «ПУЛЬС».

У дослідженні сформовано рейтинговий список дієслів зорового сприйняття за корпусом ГРАК, визначено порогові значення частотності для орієнтовної кореляції з рівнями володіння УМІ та здійснено зіставлення корпусних даних із практикою подання лексики в навчальних матеріалах. Для можливого співвіднесення корпусних рангів лексем із рівнями володіння УМІ (A1–C2) враховано орієнтовні обсяги активної лексики, закріплені в стандартизованих вимогах до рівнів володіння мовою, що передували чинному Стандарту державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння A1–C2». На наступних етапах здійснено верифікацію отриманих результатів шляхом зіставлення корпусних показників із фактичною фіксацією відповідних дієслів у навчальних матеріалах.

Результати аналізу засвідчують, що корпусна частотність є надійним, проте недостатнім критерієм рівневої атрибуції лексем. Виявлено нерівномірність представлення навіть високочастотних дієслів зорового сприйняття в підручниках з УМІ початкового та середнього рівнів, а також значну варіативність підходів до їх добору й послідовності введення. Обґрунтовано необхідність урахування не лише частотних показників, а й функційно-семантичного навантаження, аспектуальних характеристик дієслів, особливостей їхньої морфемної структури, дієслівного керування та дериваційних зв'язків між лексемами, а також принципу поетапного введення лексики в процесі навчання УМІ.

Зроблено висновок, що оптимальний рівневий розподіл дієслів зорового сприйняття в УМІ має ґрунтуватися на поєднанні корпусних даних з аналізом нормативних вимог Стандарту й навчальних матеріалів і з експертною лінгводидактичною інтерпретацією, що забезпечує науково обґрунтований і методично виважений відбір лексики для навчання іноземців української мови.

Ключові слова: українська мова як іноземна, методика навчання української мови як іноземної, лінгводидактика, корпусна лінгвістика, мовний корпус, дієслова зорового сприйняття, рівні володіння мовою.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/uf1.2026.21.5149>

Формулювання проблеми. Цифрові та корпусні технології відкривають нові перспективи для лінгводидактики завдяки можливостям об'єктивного аналізу великого масиву мовленнєвих даних, а також швидкого доступу до них. У методиці викладання української мови як іноземної (далі УМІ) особливої актуальності набуває проблема науково обґрунтованого, з опертям на корпусні дані, відбору й послідовного розподілу лексичного матеріалу за рівнями володіння мовою.

Однією з лексико-семантичних груп, що має високу комунікативну значущість, є дієслова зорового сприйняття. Вони широко представлені в усному й пись-

мовому мовленні, виконують важливу роль у формулюванні висловлювань різного типу (повідомлень, описів, запитань, інструкцій, спонукання тощо), а їх вивчення тісно пов'язано з опануванням граматичної категорії виду, дієслівного керування, словотвірних моделей та прийменниково-відмінкових конструкцій, що традиційно становлять труднощі для іноземців, які вивчають українську мову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній лінгводидактиці УМІ ґрунтовно опрацьовано загальні принципи формування лексичної компетентності мовців, зокрема питання відбору лексичного матеріалу, поетапності його засвоєння та розробки системи лексичних вправ. У наукових працях дослідників окреслено методичні засади навчання лексики, а також запропоновано типологію вправ, спрямованих на формування лексичних навичок і вмінь в іншомовній аудиторії (Н. Єщенко, О. Трушко). Нарешті з'являються дослідження на перетині корпусної лінгвістики й лінгводидактики УМІ: М. Шведова підкреслює важливість частотного аналізу для відбору лексики для навчання УМІ [16], К. Бородін застосовує методи корпусної лінгвістики для дослідження фонологічних чергувань при словозміні [3]; Г. Швець досліджує префіксальні дієслова [17]; запропонована розвідка продовжує дослідження дієслів зорового сприйняття на підставі корпусних даних [8]. Особливе значення для розвитку корпусно орієнтованої лінгводидактики мають визначені на підставі корпусних даних лексичний мінімум УМІ для рівня А1 [4] і цифрова платформа української лексики «ПУЛЬС», де до кожного слова зазначено тему (теми) і рівень володіння УМІ [9]. Методологію визначення рівня володіння УМІ для платформи «ПУЛЬС» описано в [18].

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми. Як зазначають дослідники, визначення критеріїв віднесення слів до рівнів володіння мовою залишається ключовою проблемою [18 : 479]. Аналіз сучасних підручників і навчальних посібників з УМІ засвідчує різні підходи до добору дієслів зорового сприйняття та визначення порядку їх засвоєння. При цьому корпусні показники частотності, а також семантичні та граматичні характеристики цих дієслів ще не стали стабільним критерієм їх дидактичного відбору, що актуалізує потребу в подальшому науковому обґрунтуванні послідовності подання відповідного матеріалу.

У зв'язку з цим особливої ваги набуває використання корпусних ресурсів української мови, зокрема Генерального регіонально анотованого корпусу української мови (ГРАК) [6], насамперед як інструменту для з'ясування частотних характеристик дієслів зорового сприйняття. Зіставлення отриманих даних із практикою подання цих дієслів у навчальних матеріалах з УМІ уможливить поєднання можливостей та здобутків корпусної лінгвістики з практичними завданнями лінгводидактики, сприяючи оптимізації навчальних матеріалів і підвищенню ефективності викладання української мови іноземцям.

Метою статті є визначення методично обґрунтованого розподілу дієслів зорового сприйняття за рівнями володіння УМІ із залученням корпусних даних і за результатами аналізу навчальних та навчально-методичних матеріалів.

Виклад основного матеріалу. Показовим прикладом варіативності підходів до рівневої класифікації лексики в УМІ є дієслово *розглянути*, яке на платформі «ПУЛЬС» у липні 2025 р. було віднесено до рівня В2, а в грудні того ж року – до рівня В1 [9]. Така динаміка засвідчує відсутність усталених критеріїв віднесення окремих лексичних одиниць до певного рівня володіння мовою, а також складність уніфікації цих критеріїв у сучасній лінгводидактичній практиці.

У зв'язку з цим у статті пропонується підхід до рівневої класифікації дієслів зорового сприйняття, що ґрунтується на поєднанні корпусних показників частотності вживання з лінгводидактичним аналізом, який передбачає урахування тематичного та логіко-семантичного критеріїв і структурно-граматичних характеристик лексичних одиниць, репрезентованих у сучасних підручниках і навчальних посібниках з української мови як іноземної. Зважаючи на те, що більшість навчальних матеріалів було створено до оприлюднення Стандарту державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1–С2» (далі Стандарт) [11], необхідно проаналізувати й те, як певні дієслова зорового сприйняття корелюють зі змістом мовної компетентності, передбаченим Стандартом відповідно до кожного рівня володіння мовою.

На першому етапі дослідження на основі даних ГРАК-18 було сформовано частотний (рейтинговий) список дієслів зорового сприйняття та висунуто припущення про можливість визначення рівня володіння УМІ для вивчення окремих дієслів цієї лексико-семантичної групи з урахуванням їхньої частотності.

Оскільки в чинному Стандарті не зазначено обсяги лексичних мінімумів для кожного рівня, у дослідженні використано Стандартизовані вимоги до рівнів володіння УМІ, що передували ухваленню Стандарту й відповідно до яких обсяг активної лексики становить 800–1 тис. слів для рівня А1, 2 тис. – для А2, 3–4 тис. – для В1, 5–6 тис. – для В2, 7–8 тис. – для С1 і 9–10 тис. – для С2 [12 : 20, 37, 61, 87, 112, 138].

Список найчастотніших лексем за ГРАК-18 отримано за допомогою інструмента «Wordlist» із застосуванням опцій «advanced» та «lemmas», завдяки чому вдалося уникнути включення до списку нелексичних токенів і звести словоформи до відповідних лексем. На основі отриманих даних встановлено діапазони абсолютної й відносної частотності слів, що відповідають кожному із зазначених рівнів, шляхом аналізу частотних показників 1 000-го, 2 000-го, 4 000-го та наступних за рейтингом лексем. Відповідно до Стандартизованих вимог до рівнів володіння УМІ сформовано робочу гіпотезу, що перша тисяча найчастотніших слів корпусу корелює з рівнем А1, наступна – з рівнем А2, до 4 000-го слова – з рівнем В1, до 6 000-го – з В2, до 8 000-го – з С1, тоді як лексеми з нижчою частотністю можуть бути віднесені до рівня С2.

Результати подано в таблиці 1. Значення абсолютної та відносної частоти (частоти на мільйон токенів), наведені в таблиці, відображають граничні (верхні) показники частотності, що відповідають завершенню кожного рівня володіння УМІ; відповідно, лексеми з вищою частотою належать до того ж або нижчого рівня, а з нижчою – до наступного рівня.

Таблиця 1. Порогові значення абсолютної й відносної частотності лексем для визначення рівнів володіння УМІ (за даними корпусу ГРАК-18)

позиція в частотному списку	рівень володіння УМІ	лексема	абсолютна частота	відносна частота
1 000	A1	необхідно	205 914	113.16
2 000	A2	речовина	103 632	56.95
4 000	B1	провина	44 760	24.6
6 000	B2	сприймається	25 981	14.28
8 000	C1	зовнішність	17 476	9.6
10 000	C2	малолітній	12 618	6.93

Потім завдяки інструменту «Concordance» за допомогою функції «користувальна мова запитів» CQL (приклад запити: lemma="*бач.*"&tag="verb.*"], аналогічно для дієслів з коренями *-див-, -глян-/-гляд-/-глед-, -зир-, -стеж-* і т. ін.) було створено список дієслів зорового сприйняття, який охоплює 88 слів, і відповідно до частотності кожної лексеми визначено рівень УМІ, до якого лексема може належати. Отримані результати подано в таблиці 2.

Таблиця 2. Дієслова зорового сприйняття: частотні показники за даними корпусу ГРАК-18 та ймовірний рівень володіння УМІ

№	Дієслово	абсолютна частота	відносна частота	ймовірний рівень УМІ	№	Дієслово	абсолютна частота	відносна частота	ймовірний рівень УМІ
1	бачити	829 423	455.81	A1	45	визирнути	5 923	3.25	C2
2	побачити	453 492	249.21	A1	46	оглядатися	5 846	3.21	C2
3	дивитися	415 120	228.124	A1	47	позирати	5 759	3.16	C2
4	передбачати	248 631	136.63	A1	48	проглядатися	4 553	2.50	C2
5	розглядати	199 313	109.53	A2	49	перезирнутися	4 513	2.48	C2
6	подивитися	192 230	105.637	A2	50	виглянути	4 486	2.47	C2
7	виглядати	149 439	82.12	A2	51	роззирнутися	4 205	2.31	C2
8	розглянути	148 614	81.67	A2	52	помилуватися	4 136	2.27	C2
9	помітити	138 168	75.93	A2	53	угледіти	3 721	2.04	C2
10	передбачити	131 335	72.17	A2	54	зиркати	3 702	2.03	C2
11	глянути	99 005	54.41	B1	55	здивитися	3 564	1.958	C2
12	спостерігати	91 742	50.42	B1	56	переглядатися	3 467	1.91	C2
13	стежити	66 052	36.30	B1	57	надивитися	3 418	1.878	C2
14	переглянути	50 738	27.88	B1	58	доглянути	2 938	1.61	C2
15	поглянути	49 187	27.03	B1	59	проглядати	2 932	1.61	C2
16	помічати	42 919	23.59	B1 – B2	60	спостерегти	2 924	1.61	C2
17	оглянути	34 571	19.00	B2	61	приглянутися	2 678	1.47	C2
18	слідкувати	23 044	12.66	C1	62	вгледіти	2 660	1.46	C2
19	озирнутися	21 634	11.89	C1	63	підглядати	2 380	1.31	C2
20	доглядати	19 422	10.67	C1	64	передивитися	2 349	1.29	C2
21	оглядати	19 291	10.60	C1	65	проглянути	2 063	1.13	C2
22	переглядати	17 304	9.51	C1 – C2	66	роззиратися	2 018	1.11	C2
23	зазирнути	16 892	9.28	C2	67	обдивитися	2 016	1.11	C2
24	заглянути	13 238	7.27	C2	68	видивлятися	1 712	0.94	C2
25	роздивитися	12 831	7.05114	C2	69	любуватися	1 554	0.85	C2
26	поглядати	12 145	6.67	C2	70	здивлятися	1 553	0.85	C2
27	вдивлятися	11 903	6.54117	C2	71	переглянутися	1 540	0.85	C2
28	гледіти	11 737	6.45	C2	72	додивитися	1 448	0.8	C2
29	простежити	11 726	6.44	C2	73	передивлятися	1 090	0.6	C2

30	придивитися	11 711	6.43566	C2	74	замилуватися	1 028	0.56	C2
31	відстежувати	11 466	6.30	C2	75	вдивитися	972	0.53	C2
32	заглядати	11 465	6.30	C2	76	видивитися	910	0.5	C2
33	розгледіти	11 287	6.20	C2	77	обдивлятися	740	0.41	C2
34	зиркнути	10 999	6.04	C2	78	продивитися	678	0.37	C2
35	роздивлятися	10 396	5.713	C2	79	намилуватися	645	0.35	C2
36	милуватися	10 334	5.68	C2	80	підглянути	593	0.33	C2
37	придивлятися	9 326	5.125	C2	81	додивлятися	535	0.29	C2
38	озиратися	9 080	4.99	C2	82	полюбуватися	494	0.27	C2
39	оглянутися	9 003	4.95	C2	83	налюбуватися	239	0.13	C2
40	зазирати	7 291	4.01	C2	84	продивлятися	229	0.13	C2
41	споглядати	7 061	3.88	C2	85	пригледітися	162	0.09	C2
42	визирати	6 171	3.39	C2	86	надивлятися	134	0.07	C2
43	наглядати	6 112	3.36	C2	87	залюбуватися	83	0.05	C2
44	приглядатися	6 002	3.30	C2	88	приглядітися	56	0.03	C2

Примітка до таблиці 2. Здвоєний рівень (B1–B2, C1–C2) означає, що частотні показники лексеми близькі до межі діапазону.

Звернімо увагу, що в корпусі фіксуються як різні лексеми видові пари дієслів і фонетичні варіанти з початковим у- або в- (серед дієслів зорового сприйняття є одна пара таких варіантів – нечастотне дієслово *угледіти* (*вгледіти*); сума абсолютних частот цих варіантів не впливає на їхню рівневу атрибуцію).

На другому етапі дослідження з метою верифікації проміжних результатів, зокрема для перевірки коректності віднесення дієслів до рівнів володіння УМІ, сформовано частотні списки дієслів зорового сприйняття з коренем *-див-* за даними корпусів ГРАК-18 і UkrainianWeb2022 [6; 19]. Для фокусування на лексичному значенні слів видові пари (крім *дивитися*, *подивитися*) зведено в одну позицію. Результати представлено в таблиці 3. **Рейтингові позиції наведено за спаданням абсолютної частотності лексем у відповідних корпусах.**

Таблиця 3. Частотні показники дієслів із коренем *-див-* за даними корпусів ГРАК-18 і UkrainianWeb2022

Дієслово	Рейтинг у ГРАК-18	Рейтинг у UkrainianWeb2022
дивитися	1	1
подивитися	2	2
роздивитися / роздивлятися	3	4
придивитися / придивлятися	4	3
вдивлятися / вдивитися	5	5
задивитися / задивлятися	6	7
надивитися / надивлятися	7	8
передивитися / передивлятися	8	6
обдивитися / обдивлятися	9	12
видивлятися / видивитися	10	11

додивитися / додивлятися	11	10
продивитися / продивлятися	12	9

Порівняльний аналіз рейтингових позицій дієслів із коренем *-див-* у корпусах ГРАК-18 і UkrainianWeb2022 засвідчує загальну стабільність частотної ієрархії цієї лексико-семантичної групи. В обох корпусах повністю збігаються позиції найчастотніших лексем з цим коренем (*дивитися*, *подивитися*), а також видової пари *вдивлятися* / *вдивитися*, яка посідає п'яту позицію рейтингу, що свідчить про стійкість ядра групи незалежно від типу корпусу. Розбіжності у позиціях дієслів *роздивитися* / *роздивлятися* і *продивитися* / *продивлятися* на рівні 3–4 місць відображають радше варіативність уживання близьких за структурою і значенням дієслів (в обох префіксальних дієсловах є семантичний компонент 'уважно, пильно'), ніж системні відмінності між корпусами. Аналогічно, зміщення рейтингових позицій у межах груп слів 6–8 і 9–12 не виходять за межі відповідних частотних зон, що дозволяє розглядати ці дієслова як частотно співвідносні. Отримані результати підтверджують доцільність використання корпусних даних різного типу для визначення відносної частотності дієслів зорового сприйняття та їх подальшої рівневої інтерпретації в курсі УМІ. Водночас ці результати свідчать про те, що звернення до кількох корпусів з метою перевірки частотності не є обов'язковим. Тому надалі дослідження базувалося лише на корпусі ГРАК.

На третьому етапі дослідження було зіставлено частотність дієслів зорового сприйняття у ГРАК-18 (1 819 705 639 токенів) і ГРАК-19а (2 023 921 236 токенів). Результати засвідчили: 1) перші 27 дієслів не змінили рейтингову позицію; 2) зміни частотності лексем у ГРАК-19а порівняно з попередньою версією корпусу несуттєві, серед них найбільші зміни такі: у ГРАК-19а зафіксовано збільшення відносної частоти вживання дієслова *відстежувати* (6.97 проти 6.30 у ГРАК-18) і незначне зниження частотності дієслова *глядіти* (5.88 проти 6.45 у ГРАК-18), що вплинуло на позицію цих і наступних дієслів у рейтингу, але не впливає на їхню атрибуцію до рівня С2.

Отже, корпусні дані є об'єктивним джерелом інформації для визначення частотності вживання лексем і можуть бути застосовані для їх відбору до лексичних мінімумів УМІ. Проте застосування виключно частотного критерію до визначення співвіднесення лексеми з рівнем УМІ веде до концентрації більшості дієслів зорового сприйняття на рівні С2, тоді як на рівнях від А1 до С1 представлено обмежену кількість одиниць. Це суперечить комунікативній значущості тематичної групи зорового сприйняття, що активно реалізується в мовленні через різні лексико-граматичні моделі. Через це для коректного визначення рівня володіння УМІ доцільно враховувати не лише частотність, а й тематичну та граматичну релевантність дієслова.

На четвертому етапі дослідження було проаналізовано навчальні та навчально-методичні матеріали з УМІ, щоб з'ясувати, на яких рівнях передбачено вивчення тих чи інших дієслів зорового сприйняття і як вони пов'язані з певними лексичними та граматичними темами.

На рівні А1 (початковому рівні першого ступеня) у посібнику-лексичному мінімумі «1000 й одне слово» передбачено знання дієслів *бачити* і *дивитися*; обидва слова подано у темі «Побут: щоденні дії», наведено такі типові приклади вживання: «*Ти мене бачиш?*», «*Ми дивимося вперед*» [4 : 13, 19, 47]. Підхід авторок цього посібника вважаємо методично виваженим: вони створили з перших двох тисяч слів у

ГРАК (версія 2022 р.) список, усунувши лексичну та граматичну надлишковість і доповнивши семантичні групи пропущеними елементами [там само : 6]. На цифровій платформі «ПУЛЬС» до рівня А1 віднесені дієслова *бачити* (теми «Захоплення і дозвілля», «Злочин»), *дивитися* (теми «Захоплення і дозвілля», «Дії») та *подивитися* (теми «Захоплення і дозвілля», «Навчання й освіта») [9]. У навчальному посібнику «Українська мова для іноземців. Рівень А1» за редакцією Т. Дегтярьової передбачено вивчення видових пар *дивитися / подивитися* (тема «Навчання»), граматичні теми з дієвідмінювання дієслів недоконаного виду в теперішньому часі, а також недоконаного і доконаного видів у минулому часі [13 : 134] і *бачити / побачити* (тема «Окреслення часу: Календар. Час. Погода»), граматична тема – знахідний відмінок (істота), причому в матеріалах теми багаторазово трапляється дієслово *бачити*, а *побачити* міститься лише в словнику до теми [там само : 206]). У матеріалах Стандарту УМІ в переліку дієслів, дієвідмінювання яких у теперішньому часі має знати іноземець відповідно до державних вимог до рівня володіння мовою А1, є слово *дивитися* [11 : 18]; слово *бачити* на цьому рівні не згадується, проте Стандарт і не містить лексичних мінімумів.

На рівні А2 (початковому рівні другого ступеня), згідно з платформою «ПУЛЬС», мають бути засвоєні дієслова *побачити* (тема «Дії»), *виглядати* (теми «Тіло й здоров'я»; «Дії») [9]. У навчальному посібнику «Українська мова для іноземців. Рівень А2» за редакцією Т. Дегтярьової у темі «Здоров'я» вміщено дієслова *оглядати* й *оглянути*, передбачено засвоєння їхнього дієвідмінювання, надано контексти слововживання [14 : 51, 54]. Звернімо увагу, що «ПУЛЬС» передбачає засвоєння дієслів *оглядати* й *оглянути* на рівні В1 (про це далі). Підручник «Яблуко» для базового рівня УМІ (А2) містить такі дієслова зорового сприйняття: *бачити*, *дивитися*, *подивитися*, *побачити*. Як зазначає його авторка М. Бурак в анотації, підручник призначений для «несправжніх» початківців із залишковими знаннями» [5 : 2], тому не лише включення безпрефіксних дієслів рівня А1 *бачити* та *дивитися*, а й зауваги до їхньої парадигми дієвідмінювання є доречними. До словника цього посібника включено також дієслово *виглядати* [там само : 109, 162]. Дієслова *подивитися*, *побачити* вводяться до активного запасу в граматичній темі «Доконаний/недоконаний вид дієслів» (урок 11) [там само : 164–180]. Стандарт УМІ передбачає засвоєння видових пар дієслова саме на рівні А2 [11 : 34].

Наведені приклади засвідчують варіативність підходів до рівневої атрибуції дієслів зорового сприйняття у навчальних матеріалах для початкового рівня УМІ, що відображає специфіку окремих посібників. Узагальнені дані про фіксацію дієслів зорового сприйняття в навчальних матеріалах для початкового рівня УМІ наведено в таблиці 4. У верхньому рядку таблиці використано скорочені назви навчальних матеріалів: «УМІ А1» – [13], «УМІ А2» – [14], «Яблуко А2» – [5]).

Таблиця 4. Фіксація дієслів зорового сприйняття в навчальних матеріалах з УМІ для початкового рівня (А1–А2)

дієслово	А1			А2		
	1 000 й 1 слово	ПУЛЬС	УМІ А1	ПУЛЬС	УМІ А2	Яблуко А2
бачити	+	+	+			+
дивитися	+	+	+			+
подивитися	–	+	+			+

побачити	–		+	+		+
виглядати	–		–	+	–	+
оглядати	–				+	–
оглянути	–				+	–

Примітка до таблиці 4. Знак «+» позначає наявність лексеми в навчальному посібнику, підручнику або на відповідному рівні платформи «ПУЛЬС», знак «–» – її відсутність. Порожні клітинки означають, що лексема не розглядається на цьому рівні в межах конкретного джерела, але розглядається на наступних рівнях (зокрема, платформа «ПУЛЬС» фіксує кожну лексему лише на одному рівні, а посібники УМІ А1 і УМІ А2 є складниками єдиного навчального комплексу).

На наступних рівнях спостерігається значне розширення групи дієслів зорового сприйняття. На рівні В1 (середньому рівні першого ступеня) платформа «ПУЛЬС» передбачає засвоєння таких дієслів зорового сприйняття: *оглядати, оглянути* (теми «Дії», «Тіло й здоров'я»), *переглядати, переглянути* (теми «Захоплення і дозвілля», «Дії»), *помітити, доглядати* (тема «Дії»), *розглянути* (теми «Дії», «Політика») [9].

У навчальному посібнику з УМІ для рівня В1 (Л. Біденко, В. Завгородній, М. Казанджиєва та ін.) до словника уроку «Дозвілля. Відпочинок. Хобі» включено дієслова *зазирати, зазирнути, спостерігати* [15 : 99], однак у текстах і завданнях цього уроку вони не вживаються. Зафіксовано використання дієслів *здивитися, роздивлятися, бачитися, розглядати*; в уроці «Оренда житла» – *оглянути* (у граматичній інформації про творення дієприслівників) і *передивитися* (у тексті, із вказівкою знайти значення незнайомих слів у словнику: «Я ... передивився нашу базу даних») [там само : 102, 114, 116, 162, 164, 350]. У підручнику «Яблуко» для рубіжного рівня (В1) Н. Бартків і К. Бородін містяться дієслова *доглядати / доглянути* (у значенні 'турбуватися про когось'), *милуватися / помилуватися, передбачати / передбачити* (у значенні 'бачити, припускати що-небудь заздалегідь'), які вводяться в межах граматичної теми про вид дієслова і частково повторюються в наступних уроках [2 : 77, 84, 92, 179, 212, 213, 223]. Вживаються також дієслова *виглядати* (у значенні 'мати якийсь вигляд', зафіксоване і на рівні А2), *відстежувати* (у тексті; у словнику до уроку наведено й парне за видом дієслово *відстежити*), *помітити, здивитися*, причому окремі лексеми трапляються в текстах без подання у словниках до відповідних уроків [там само : 95–96, 114, 123, 214, 216]. Особливої уваги заслуговує таблиця-словник дієслів у підручнику «Яблуко» для рівня В1, що містить граматичну інформацію про вид, дієвідміну та керування; у ній представлено ширший перелік дієслів зорового сприйняття, ніж у текстовій частині підручника: *бачити / побачити, виглядати, визирати / визирнути, дивитися / подивитися, додивлятися / додивитися, милуватися / помилуватися, оглядати / оглянути, переглядати / переглянути, передбачати / передбачити, розглядати / розглянути, слідкувати / прослідкувати, спостерігати / спостерегти* [там само : 268–296]. У Стандарті УМІ слово *побачити* згадується у прикладах до утворення форм роду і числа дієслів минулого часу недоконаного і доконаного виду [11 : 54].

До рівня В2 (середнього рівня другого ступеня) автори платформи «ПУЛЬС» відносять дієслова *глянути, поглянути, доглянути, стежити, заглядати, зазирнути, помічати* (тема «Дії»). Зауважмо, що в окремих видових парах дієслова різного виду

розподіляються на різних рівнях, а в деяких навчальних посібниках видові кореляції до тих чи інших дієслів відсутні. У навчальному посібнику «Українська мова для іноземців. Модульний курс» О. Антонів і Л. Паучок, орієнтованому на рівні В1–В2, до словника базової лексики модуля «Театр. Кінотеатр. Музей» включено видову пару *переглядати / переглянути*; у текстах до різних тем поодинокі вживаються слова *роздивитися, спостерігати, слідкувати* [1 : 94, 109, 132, 173]. Навчальний посібник з усного мовлення Н. Зайченко і С. Воробйової адресований студентам, які вже опанували лексичний мінімум рівня А2; з огляду на обсяг і характер представленої лексики, посібник належить до рівня В1–В2. У словнику посібника є такі дієслова зорового сприйняття: *глянути, дивитися, милуватися, роздивитися, роззиратися* [7 : 242, 246, 269, 300]. Аналіз доводить, що переліки дієслів зорового сприйняття в різних матеріалах для середнього рівня володіння УМІ значно відрізняються. З огляду на настанови Стандарту УМІ, відповідно до яких рівень В2 не лише охоплює всі аспекти попередніх рівнів, а й передбачає істотне розширення лексики, синтаксичних структур та ситуацій комунікації [11 : 72], розширення репертуару дієслів зорового сприйняття на цьому етапі є дидактично обґрунтованим і методично доцільним.

Узагальнені дані про наявність дієслів зорового сприйняття в матеріалах для середнього рівня наведені в таблиці 5. У верхньому рядку використано скорочені назви навчальних матеріалів: «УМІ В1» – [15], «Яблуко В1» – [2], «Усне мовлення (В1–В2)» – [7], «УМІ. Модульний курс (В1–В2)» – [1].

Таблиця 5. Фіксація дієслів зорового сприйняття в навчальних матеріалах з УМІ для середнього рівня (В1–В2)

дієслово	В1			В2		
	ПУЛБС	УМІ В1	Яблуко В1	ПУЛБС	Усне мовлення (В1–В2)	УМІ. Модульний курс (В1–В2)
передбачати	–	–	+	–	–	–
передбачити	–	–	+	–	–	–
розглядати	–	+	+	–	–	–
розглянути	+	–	+	–	–	–
оглядати	+	–	+	–	–	–
оглянути	+	+	+	–	–	–
переглядати	+	–	+	–	–	+
переглянути	+	–	+	–	–	+
помітити	+	–	+	–	–	–
доглядати	+	+	+	–	–	–
доглянути		+	+	+	–	–
помічати		–	–	+	–	–
глянути		–	–	+	+	–
поглянути		–		+	–	–
стежити		–		+	–	–
заглядати		–		+	–	–

зазирнути		+		+	–	–
зазирати	–	+		–	–	–
спостерігати	–	+	+*	–	–	+
спостерегти	–	–	+*	–	–	–
роздивитися	–	–	–	–	+	+
роззиратися	–	–	–	–	+	–
роздивлятися	–	+	–	–	–	–
слідкувати	–	–	+*	–	–	+
прослідкувати			+*		–	–
відстежувати	–	–	+	–	–	–
відстежити	–	–	+	–		–
милуватися	–	–	+	–	+	–
помилуватися	–	–	+	–	–	–
задивитися	–	+	+	–	–	–
передивитися	–	+	–	–	–	–
визирати	–	–	+*	–	–	–
визирнути	–	–	+*	–	–	–
додивлятися	–	–	+*	–	–	–
додивитися	–	–	+*	–	–	–

Примітка до таблиці 5. Знаки «+», «–» і порожні клітинки слід розуміти аналогічно до примітки до таблиці 4; знак «+*» означає, що дієслово в підручнику «Яблуко В1» наводиться лише в довідковій таблиці «Словник дієслів» [2 : 268–296].

Рівні С1 і С2 на платформі «ПУЛЬС» наразі перебувають у стадії наповнення, через що аналіз обмежено підручником «Яблуко» для вищого рівня (С1) О. Синчак. У підручнику зафіксовано 14 видових пар дієслів, дієслово *виглядати*, яке у значенні ‘мати якийсь вигляд’ не має відповідника доконаного виду, а також ідіому зі значенням зорового сприйняття (з варіантами *впадати у вічі (в око) / впасти у вічі (в око)*). Ці слова вивчаються в різних уроках і тематичних розділах підручника та систематизуються в таблиці з граматичними характеристиками, зокрема з поданням запитань від дієслова до залежних компонентів у словосполученнях [10 : 330–354] (переважно нові слова, які не траплялися в підручниках «Яблуко» попередніх рівнів). Наявність розширеного лексичного та фразеологічного матеріалу в широкому спектрі комунікативних ситуацій і функційних стилів відповідає вимогам Стандарту УМІ до мовної компетентності на рівні С1: на цьому рівні передбачено істотне розширення лексики, фразеології та синтаксичних засобів, що забезпечує мовцеві адекватний добір форм та конструкцій відповідно до стильових характеристик тексту та точну реалізацію комунікативних намірів [11 : 96].

Результати аналізу наявності дієслів зорового сприйняття, їхніх граматичних характеристик і тематичного розподілу в підручнику «Яблуко» для рівня С1 наведено в таблиці 6.

Таблиця 6. Фіксація дієслів зорового сприйняття в підручнику «Яблуко» для рівня вільного володіння першого ступеня (C1)

дієслово недоконаного виду	дієслово доконаного виду	запитання до залежних слів	тема
виглядати	–	ким? чим?	«Мода і смаки»
відстежувати	відстежити	що? у кому? у чому?	«Мода і смаки»
впадати в око / у вічі	впасти в око / у вічі	кому? чим?	«Два боки медалі»; «Мистецька Україна»
доглядати	доглянути	кого? що? за ким? чим?	«Жінка та чоловік у сучасному світі»; «Незабутні спогади»
заглядати	заглянути	у що? до кого?	«Спорт і емоції»; «Мистецька Україна»
зазирати	зазирнути	у що? до кого?	«Жінка та чоловік у сучасному світі»
зиркати	зиркнути	на кого? що? чим?	«Захистімо довкілля!»
милуватися	помилуватися	ким? чим?	«Спорт і емоції»
озиратися	озирнутися	на кого? що?	«Спорт і емоції»
передбачати	передбачити	кого? що?	«Захистімо довкілля!»
підглядати	підглянути	за ким? чим? крізь що?	«Будьмо знайомі!»
–	поглянути	–	«Незабутні спогади»
придивлятися	придивитися	до кого? чого?	«Захистімо довкілля!»
розглядати	розгледіти, розглянути	кого? що? чим?	«Два боки медалі»; «Захистімо довкілля!»; «Політичні рухи»; «Мистецька Україна»
споглядати	споглянути	кого? що? за ким? чим?	– Є лише в «Таблиці дієслів» [10 : 351]. У темі «Спорт і емоції» вжито лексему <i>споглядання</i> [там само : 162]
спостерігати	спостерегти	що? за ким? чим?	«Українська мова на карті світу»
стежити	встежити	за ким? чим?	«Здорове харчування»; «Мода і смаки»; «Спорт і емоції»

Висновки. Проведений аналіз дієслів зорового сприйняття в навчальних матеріалах з УМІ для різних рівнів засвідчує нерівномірність їх представлення як за кількісними показниками, так і за функційно-семантичним навантаженням. Це узгоджується з висновками, зробленими в межах проекту «ПУЛЬС», про варіативність лексичного наповнення підручників і складність чіткого рівневого розмежування лексики лише на підставі окремих навчальних матеріалів [18].

Зіставлення дієслів зорового сприйняття в навчальних матеріалах з УМІ з частотними даними корпусу ГРАК засвідчило, що корпусна частотність є надійним індикатором потенційної рівневої атрибуції лексем, проте потребує експертного

уточнення з урахуванням дидактичних чинників. Найчастотніші дієслова (*бачити, побачити, дивитися, подивитися*), які в корпусі мають найвищі абсолютні й відносні показники, стабільно корелюють із початковим рівнем володіння УМІ: безпрефіксні форми послідовно належать до рівня А1, тоді як префіксальні в різних навчальних джерелах розподіляються між рівнями А1 та А2.

Водночас зіставлення корпусних рангів із фактичною фіксацією лексем у підручниках, посібниках та на платформі «ПУЛЬС» показує, що не всі високочастотні дієслова репрезентовані в матеріалах для початкового рівня УМІ, зокрема це стосується пар *передбачити / передбачити, розглядати / розглянути, помічати / помітити*. Відсутність окремих високочастотних дієслів у підручниках для початкового рівня може бути пояснена особливостями їхньої морфемної структури (обидва дієслова у видовій парі мають префікси, і це ускладнює розуміння дериваційних особливостей і видових характеристик того чи іншого дієслова), а також дидактичним принципом уникнення надлишковості, зокрема синонімічної. Значення дієслів *розглядати / розглянути* та *помічати / помітити* на цьому етапі можна передати дієсловами з вищою частотністю і більш узагальненим значенням *дивитися / подивитися* та *бачити / побачити* (пор. *розгляньте малюнок – подивіться на малюнок; я не помітив його – я не побачив його*). Натомість значення дієслів *передбачити / передбачити* не має повноцінних частотних заміників, а їхня висока корпусна частотність і широка функційна реалізація в загальномовному вжитку свідчать про доцільність включення цих лексем уже до початкового рівня УМІ, принаймні дієслова доконаного виду в типових комунікативних контекстах на зразок *важко передбачити, я (не) міг / могла це передбачити*.

Дані корпусу ГРАК-18 демонструють поступове зниження частотності дієслів зорового сприйняття від семантично узагальнених одиниць до стилістично або семантично спеціалізованих, часто префіксальних і рефлексивних лексем (як-от *переглянути, заглядати, озирнутися, милуватися* та ін.). Така динаміка частотних показників узгоджується з їх віднесенням до середнього рівня й рівня вільного володіння УМІ. Водночас зіставлення корпусних рангів із практикою подання лексики в навчальних матеріалах виявляє нерівномірність репрезентації навіть відносно частотних дієслів, особливо на рівнях В2 і С1, що свідчить про обмеженість суто кількісного підходу до рівневої атрибуції.

Отримані результати демонструють можливість використання корпусних даних як інструменту конкретизації лексичного наповнення рівнів, окреслених у Стандарті УМІ, та його практичного наповнення з урахуванням реального мовного вжитку. Аналіз дієслів зорового сприйняття показав, що для їхньої рівневої атрибуції та послідовності введення в курсі УМІ істотним є врахування особливостей дієслівного керування. Дієслова цієї лексико-семантичної групи різняться за типом прийменниково-відмінкових конструкцій, якими вони керують (пор. *вдивлятися в/у + Зн. в., придивлятися до + Р. в., стежити за + Ор.в.*), що безпосередньо впливає на граматичну складність навчального матеріалу. Отже, введення окремих дієслів доцільно узгоджувати не лише з їхньою корпусною частотністю, а й з етапами опанування відповідних відмінкових форм і прийменниково-відмінкових конструкцій у курсі УМІ.

Окремої уваги потребує врахування дериваційних зв'язків між дієсловами зорового сприйняття під час їх рівневого розподілу. Аналіз показує, що споріднені

слова (напр., *глянути, глядіти, поглянути, поглядати, оглянути, оглядати, споглядати*) мають різну частотність, різні відтінки значення та неоднакове функційне навантаження, що унеможливує їх одночасне введення. Послідовне вивчення таких лексем за рівнями (або для частини слів на одному рівні, але в різних темах) з урахуванням словотвірної мотивації сприяє формуванню обізнаності іноземців з морфемікою та словотвором української мови і забезпечує поступовий розвиток лексичних та граматичних навичок.

Отримані результати підтверджують доцільність поєднання корпусного аналізу з лінгводидактичною експертною оцінкою під час визначення рівневої атрибуції лексики в курсі УМІ. Частотні показники мовного корпусу за цього підходу виконують функцію об'єктивного зовнішнього орієнтира, який забезпечує верифікацію й уточнення рішень, сформованих на основі аналізу навчальних матеріалів, з урахуванням комунікативної значущості лексем, їхніх граматичних характеристик, дериваційних зв'язків і дидактично доцільної послідовності введення. Аналіз дієслів зорового сприйняття як окремої лексико-семантичної групи показав, що без лінгводидактичної експертної інтерпретації корпусні дані не можуть бути безпосередньо перенесені в навчальну практику, тоді як поєднання корпусного і лінгводидактичного підходів забезпечує методично обґрунтований і комунікативно релевантний рівневий розподіл лексики.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в поширенні корпусно-лінгводидактичного аналізу на інші лексико-семантичні групи.

Список використаної літератури

1. Антонів О., Паучок Л. Українська мова для іноземців. Модульний курс : навч. посібн. Київ : ІНККОС, 2012. 268 с.
2. Бартків Н., Бородин К. Яблуко : підручник з української мови як іноземної (рубіжний рівень). Львів : Видавництво УКУ, 2022. 304 с.
3. Бородин К. Особливості функціонування чергувань Ø та -O/-E- під час словозміни іменників в УМІ. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2025. Вип. 19. С. 46–62.
4. Бородин К., Туркевич О. 1000 й 1 слово. Лексичний мінімум з української мови (A1). Берлін, 2023. Режим доступу : <https://doi.org/10.18452/28236>
5. Бурак М. Яблуко : підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). Вид. 3-є, випр. Львів : Видавництво УКУ, 2022. 268 с.
6. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін. Київ, Львів, Єна, 2017–2025. Режим доступу : <https://uacorus.org/> (дата звернення: 02.12.2025).
7. Зайченко Н. Ф., Воробйова С. А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. Київ : Знання України, 2017. 324 с.
8. Прожогіна І. М. Корпусні дані в методиці навчання української мови як іноземної: відбір дієслів зорового сприйняття за рівнями володіння мовою. *CORPORA FOR LINGUISTS : збірник тез учасників курсу з корпусної лінгвістики*. Київ, 2025. С. 81–83. Режим доступу : <https://doi.org/10.5281/zenodo.16905607>
9. ПУЛЬС. Профіль української лексики. Режим доступу : <https://puls.peremova.org/> (дата звернення: 03.12.2025).
10. Синчак О. Яблуко : підручник з української мови як іноземної (вищий рівень). Львів : Видавництво УКУ, 2015. 360 с.
11. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володін-

ня А1–С2». Режим доступу : https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/06.09.2024%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%A3%D0%9C%D0%86_new.pdf

12. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ : ІНКОС, 2020. 186 с.

13. Українська мова для іноземців. Рівень А1 : навчальний посібник / за заг. ред. Т. О. Дегтярьової. 2-ге вид., випр. Суми : Університетська книга, 2023. 279 с.

14. Українська мова для іноземців. Рівень А2 : навчальний посібник / за заг. ред. Т. О. Дегтярьової. 2-ге вид., випр. Суми : Університетська книга, 2023. 215 с.

15. Українська мова для іноземців. Рівень В1 : навчальний посібник / Л. В. Біденко, В. А. Завгородній, М. С. Казанджієва та ін. Суми : Університетська книга, 2023. 363 с.

16. Шведова М. Застосування корпусу у викладанні української мови як іноземної. 斯拉夫语言、文化、翻译与教学：现状与前景 [Слов'янські мови, культури, переклад і викладання: сучасний стан і перспективи]. 长春 [Чанчунь], 2022. С. 227–232.

17. Швець Г. Д. Дієслова з префіксом під- у навчанні української мови як іноземної: можливості корпусного аналізу. *CORPORA FOR LINGUISTS* : збірник тез учасників курсу з корпусної лінгвістики. Київ, 2025. С. 12–13. Режим доступу : <https://doi.org/10.5281/zenodo.16905607>

18. Synchak, O., Starko, V., Burak, M., Svystun, M. Corpus-Based Vocabulary Profiling for Ukrainian: From Lexical Analysis to the PULS Digital Learning Platform. *Electronic lexicography in the 21st century (eLex 2023): Intelligent lexicography*. Proceedings of the eLex 2025 conference. Bled, 18–20 November 2025. Bled: Lexical Computing CZ s.r.o., P. 476–498. Режим доступу : https://elex.link/.../uploads/eLex2025-29-Synchak_etal.pdf

19. Ukrainian Web 2022. Режим доступу : <https://www.sketchengine.eu/uktenten-ukrainian-corpora/> (дата звернення: 03.11.2025).

References

1. Antoniv O., Pauchok L. *Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Modulnyi kurs : navch. posibn.* Kyiv : INKOS, 2012. 268 s.

2. Bartkiv N., Borodin K. *Yabluko : pidruchnyk z ukrainskoi movy yak inozemnoi (rubizhnyi riven).* Lviv : Vydavnytstvo UKU, 2022. 304 s.

3. Borodin K. Osoblyvosti funktsionuvannia cherhuvan Ø та -O/-E- pid chas slovozminy imennykiv v UMI. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi.* 2025. Vyp. 19. S. 46–62.

4. Borodin K., Turkevych O. 1000 y 1 slovo. *Leksychnyi minimum z ukrainskoi movy (A1).* Berlin, 2023. Rezhym dostupu : <https://doi.org/10.18452/28236>

5. Burak M. *Yabluko : pidruchnyk z ukrainskoi movy yak inozemnoi (bazovyi riven).* Vyd. 3-ye, vypr. Lviv : Vydavnytstvo UKU, 2022. 268 s.

6. Heneralnyi rehionalno anotovanyi korpus ukrainskoi movy (HRAK) / M. Shvedova, R. fon Valdenfels, S. Yaryhin, A. Rysin, V. Starko, T. Nikolaienko ta in. Kyiv, Lviv, Yena, 2017–2025. Rezhym dostupu : <https://uacorpus.org/> (data zvernennia: 02.12.2025).

7. Zaichenko N. F., Vorobiova S. A. *Praktychnyi kurs ukrainskoi movy dlia inozemtsiv: usne movlennia.* Kyiv : Znannia Ukrainy, 2017. 324 s.

8. Prozhohina I. M. *Korpusni dani v metodytsi navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: vidbir diiesliv zorovoho spryiniattia za rivniamy volodinnia movoiu.* *CORPORA FOR LINGUISTS* : zbirnyk tez uchasnykiv kursu z korpusnoi linhvistyky. Kyiv, 2025. S. 81–83. Rezhym dostupu : <https://doi.org/10.5281/zenodo.16905607>

9. PULS. *Profil ukrainskoi leksyky.* Rezhym dostupu : <https://puls.peremova.org/> (data zvernennia: 03.12.2025).

10. Synchak O. Yabluko : pidruchnyk z ukraïnskoi movy yak inozemnoi (vyshchyi riven). Lviv : Vydavnytstvo UKU, 2015. 360 s.
11. Standart derzhavnoi movy «Ukrainska mova yak inozemna. Rivni zahalnoho volodinnia A1–S2». Rezhym dostupu : https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/06.09.2024%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%A3%D0%9C%D0%86_new.pdf
12. Standartyzovani vymohy: rivni volodinnia ukraïnskoïu movoïu yak inozemnoïu A1–C2. Zrazky sertyfikatsiïnykh zavdan: posibnyk / D. Mazuryk, O. Antoniv, O. Synchak, H. Boiko. Kyiv : INKOS, 2020. 186 s.
13. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Riven A1 : navchalnyi posibnyk / za zah. red. T. O. Dehtiarovoi. 2-he vyd., vypr. Sumy : Universytetska knyha, 2023. 279 s.
14. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Riven A2 : navchalnyi posibnyk / za zah. red. T. O. Dehtiarovoi. 2-he vyd., vypr. Sumy : Universytetska knyha, 2023. 215 s.
15. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Riven V1 : navchalnyi posibnyk / L. V. Bidenko, V. A. Zavhorodnii, M. S. Kazandzhyieva ta in. Sumy : Universytetska knyha, 2023. 363 s.
16. Shvedova M. Zastosuvannia korpusu u vykladanni ukraïnskoi movy yak inozemnoi. 斯拉夫语言、文化、翻译与教学: 现状与前景 [*Slovianski movy, kultury, pereklad i vykladannia: suchasnyi stan i perspektyvy*]. 长春 [Chanchun], 2022. S. 227–232.
17. Shvets H. D. Diieslova z prefiksom pid- u navchanni ukraïnskoi movy yak inozemnoi: mozhlyvosti korpusnoho analizu. *CORPORA FOR LINGUISTS* : zbirnyk tez uchasnykiv kursu z korpusnoi linhvistyky. Kyiv, 2025. S. 12–13. Rezhym dostupu : <https://doi.org/10.5281/zenodo.16905607>
18. Synchak, O., Starko, V., Burak, M., Svystun, M. Corpus-Based Vocabulary Profiling for Ukrainian: From Lexical Analysis to the PULS Digital Learning Platform. *Electronic lexicography in the 21st century (eLex 2023): Intelligent lexicography*. Proceedings of the eLex 2025 conference. Bled, 18–20 November 2025. Bled: Lexical Computing CZ s.r.o., R. 476–498. Rezhym dostupu : https://elex.link/.../uploads/eLex2025-29-Synchak_etal.pdf
19. Ukrainian Web 2022. Rezhym dostupu : <https://www.sketchengine.eu/uktenten-ukrainian-corpus/> (data zvernennia: 03.11.2025).

CORPUS-BASED AND LINGUODIDACTIC FACTORS IN THE LEVEL-BASED DISTRIBUTION OF VISUAL PERCEPTION VERBS IN UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Iryna Prozhohina

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Educational and Scientific Institute of Philology
Department of Ukrainian Philology for Foreigners
14 Taras Shevchenko boulevard, room 61, 01030, Kyiv, Ukraine
phone: 044 239 34 39
e-mail: i.prozhohina@knu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3072-7804>*

This article examines corpus-based and linguodidactic factors influencing the level-based distribution of visual perception verbs in courses of Ukrainian as a Foreign Language (UFL). The study draws on data from the General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian (GRAC) as well as contemporary UFL teaching and learning materials, including textbooks, instructional manuals for different proficiency levels, and the digital Ukrainian lexical platform PULS.

Within the study, a frequency-ranked list of visual perception verbs was compiled on the basis of GRAC data. Frequency thresholds were identified in order to establish an approximate correlation between corpus ranks and UFL proficiency levels. These corpus-based results were then compared with the actual presentation of the

same verbs in teaching materials. For the tentative alignment of corpus frequency ranks with UFL proficiency levels (A1–C2), the analysis relied on estimated vocabulary size ranges specified in standardized proficiency requirements that preceded the current State Standard Ukrainian as a Foreign Language. General Proficiency Levels A1–C2.

At subsequent stages, the preliminary corpus-based classifications were verified through a detailed comparison with textbook practice across different proficiency levels. The results demonstrate that corpus frequency is a reliable but insufficient criterion for level attribution of lexical items. The analysis reveals an uneven representation of even high-frequency visual perception verbs in beginner and intermediate UFL textbooks, as well as considerable variation in selection principles and sequencing across instructional materials.

The study substantiates the need to consider, alongside frequency data, a range of linguodidactic factors, including functional and semantic load, aspectual distinctions, morphological structure, verb complementation patterns, derivational relationships between verbs, and the principle of gradual lexical introduction in foreign language instruction.

It is concluded that an optimal level-based distribution of visual perception verbs in UFL should be grounded in the integration of corpus evidence with an analysis of the normative requirements of the State Standard and existing teaching materials, combined with expert linguodidactic interpretation. Such an approach ensures a methodologically sound and empirically informed selection and sequencing of vocabulary for teaching Ukrainian to non-native learners.

Key words: Ukrainian as a Foreign Language; methodology of teaching Ukrainian as a foreign language; linguodidactics; corpus linguistics; language corpus; visual perception verbs; proficiency levels.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2026

доопрацьована 07.02.2026

прийнята до друку 10.02.2026